TAGHLIM MIS-SAFAR

Ta' DUN FRANS CAMILLERI

KEMM-IL darba toħroġ mill-fomm ta' bosta minna x-xewqa li noħorġu għal ftit miċ-ċokon ta' gżiritna biex inqabblu l-ħajja li jgħixu n-nies ta' artijiet oħra mal-ħajja magħluqa u marsusa li ngħixu aħna. Għax il-bniedem donnu jrid jaf u jara dejjem il-ġdid, l-aktar meta jkun jaf li t-triq biex jaqta' xewqtu hija miftuħa quddiemu.

Imma, b'xorti ħażina, bosta minn dawk li jwarrbu minn Malta ma jifhmux il-ġid li jistgħu jagħmlu lil art twelidhom fiż-żmien li jgħaddu bogħod minnha. Bosta jsiefru bix-xewqa biss li jitgħaxxqu b'xi ġmiel li artna ma tatniex, oħrajn biex jaqilgħu l-għajxien jew, kif igħidu huma, biex jistagħnew bil-ġid li hemm f'artijiet oħra. Issib ukoll min jitlaq għal ftit żmien biex ma jarax dejjem quddiemu l-istess uċuħ u jkun jista' jgħix qalb nies li ma jafuhx u lanqas jieħdu ħsiebu.

Ftit tassew huma dawk li fis-safar jaraw mhux biss il-ġid tagħhom infushom imma l-ġid ta' pajjiżhom ukoll. U barra li ma jagħmlux ġid, jista' jiġri wkoll xi drabi li dawk li ma jqisux il-ġieh ta' artna, meta jsibu ruħhom f'artijiet oħra, iwaqqgħu l-għajb fuq pajjiżna bl-imġiba ħażina tagħhom. Għax huma ma jaħsbux li n-nies tan-nazzjon fejn ikunu jibqgħu bil-fehma dwar il-ħajja u l-imġiba tal-poplu Malti fuq dak li jilmħu fl-imġiba ta' dawk il-ftit Maltin li jmorru jgħixu fosthom; u dan sewwasew kif naħsbu aħna fuq in-nies ta' nazzjonijiet oħra mill-imġiba ta' dawk il-barranin li jgħixu fostna.

Imma kull min isiefer m'għandux biss iqis li ma jtabbax il-ġieh ta' art twelidu; jeħtieġ ukoll li mill-artijiet l-oħra nġibu f'artna dak kollu li jista' jkun ta' ġid għall-poplu tagħna. Dawk li jitilqu minn Malta biex iżidu l-istudju tagħhom fl-universitajiet ta' pajjiżi oħra qatt ma għandhom iwarrbu minn moħħom il-ġid kbir li Malta tistenna minnhom meta jerġgħu fi ħdanha. Huma li jridu jsawru u jgħollu l-qlub u l-imħuħ tal-poplu tagħna qatt ma għandhom iħarsu lejn il-missjoni tagħhom, kbira u nobbli fil-ħajja tal-bniedem, bħala għajn ta' qligħ ta' flus; u tkun ħaġa sabiħa tassew, u fl-istess ħin ta' ġid kbir għal pajjiżna, kieku dawn li jiġu minn barra jirnexxilhom ixerrdu fost sħabhom l-oħra, li bħalhom ma setgħux iħallu dil-gżira, dak it-tagħ-

lim u dik il-perfezzjoni li ħadu minn barra għall-ġid tal-poplu tagħna.

B'danakollu m'hemmx għalfejn tkun professjonista biex mis-safar tagħmel il-ġid lil pajjiżek. Minn nazzjonijiet oħra nistgħu nitgħallmu ħafna. Hi ħasra kbira li ġewwa pajjiżna d-drawwiet ħżiena tal-barranin jidħlu wisq aktar bil-ħeffa minn bosta ħwejjeġ sbieħ u tajbin li jistgħu jkunu ta' ġid u ta' ġieħ għall-poplu Malti. Kemm niftaħru bil-ġmiel ta' l-arti li naraw f'pajjiżi oħra! Imma kemm huma ftit dawk li jitħajru jżidu l-ġmiel artistiku ġo pajjiżna? Ma nistennewx li nġorru l-Etna ġewwa Malta jew li naħslu lil artna bl-ilmijiet tat-Tevere jew tad-Danubju. Hemm bosta ħwejjeġ sbieħ li swew is-sabar u iż-żmien lin-nies ta' nazzjonijiet oħra u li aħna wkoll nistgħu nagħmluhom. Meta tara dawk il-monumenti, dak il-ġmiel ta' arkitettura, il-bini tad-djar, it-taqsim tat-toroq u tal-ġonna u bosta ħwejjeġ oħra li jolqtuk bi ġmielhom, tħoss fuq wiċċek, bla ma trid, il-fawra tal-mistħija għan-nuqqas ta' ħeġġa fil-poplu tagħna f'dak kollu li jista' jżejjen u jgħolli fil-ġieħ lil pajjiżna. U dan in-nuqqas ta' ħeġġa donnu jissieħeb ma' dak in-nuqqas ta' ġieħ u ta' qima mill-poplu tagħna lil dawk il-magħżulin fost l-ulied ta' dil-gżira li bil-ġenju u bil-ħila tagħhom kisbu ġieħ kbir għal Malta. Fuq dan in-nuqqas il-poeta tagħna Dun Karm, waqt li jagħti t-tifħir lil wieħed fost l-ulied l-aktar qalbiena ta' gżiritna, jitnikket li l-ebda tifkira xierqa ma waqqafna għalih, u jiġih il-biki meta jara

"kemm kienet xħiħa
miegħek din l-Art li int ħabbejt fis-sewwa".

Jeħtieġ li nifhmu tajjeb li kull wieħed minna jagħmel sehem minn poplu wieħed, poplu ċkejken imma qalbieni li sa minn dejjem ħabrek u ġġieled biex iżomm sħiħ dak kollu li jagħżilna mill-popli l-oħra. Jeħtieġ li jkollna dak il-patrijottiżmu li ħeġġeġ u qanqal lil missirijietna f'kull taqbida għall-ħelsien u għall-jeddijiet tagħna. Imma biex ikollna t-tilqima tal-patrijottiżmu, irridu nwarrbu minna, 'il bogħod kemm jista' jkun, iż-żewġ egħdewwa, l-egoiżmu u l-injoranza, li rabbew għeruq ħoxnin fil-poplu tagħna. Jeħtieġ li ngħallmuh lill-poplu tagħna biex ma nkunux anqas minn ħaddieħor fl-edukazzjoni u fis-sentimenti sbieħ u għoljin li jagħmlu ġieħ lin-nazzjon u jħisslu tassew il-hena u l-progress fost il-poplu.

Kull min kellu x-xorti li jsiefer u tgħallem xi ħaġa li tista' tkun ta' ġid għal pajjiżna m'għandux iħalliha sejra mar-riħ. Bosta minn dawk li siefru tismagħhom jiftaħru bl-imġiba tajba tal-barranin, bis-serjetà tagħhom waqt ix-xogħol, bil-mod li jkellmuk u bl-interess li jieħdu biex jaqduk fil-ħtiġiet li jkollok, l-iżjed fid-dipartimenti ċivili, bis-sistemi ta' organizzazzjoni f'kull ħidma li ssir, bis-sehem li jieħu l-poplu fl-indafa tat-toroq u tal-ġonna. X'hawn minn dan kollu li aħna ma nistgħux nagħmluh hawn Malta wkoll? Jeħtieġ biss li aħna lkoll ikollna dik l-imħabba lejn pajjiżna f'kull ma nagħmlu u f'kull ma ngħidu. Bosta jaħsbu li l-patrijottiżmu jista' biss jintwera bil-qawwa ta' l-armi u li għalhekk huwa biss dmir għas-suldat. Min jaħseb hekk qatt ma hu ta' ġid għal pajjiżu u lanqas, għalhekk, ma għandu jgħodd ruħu b'wieħed fost il-poplu tagħna bil-ġieħ u l-kobor tiegħu f'għajnejn il-barranin.